

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Ορισμοί βασικές – έννοιες

Στην εισαγωγική αυτή ενότητα, θεωρούμε ότι θα ήταν χρήσιμη, αν όχι αναγκαία, μία αποσαφήνιση ορισμένων βασικών εννοιών, ώστε να τεθούν οι όροι με βάση τους οποίους θα προσεγγισθεί το γενικό αντικείμενο της έρευνας και να διευκολυνθεί παράλληλα ο αναγνώστης της έκθεσης παραπέμποντας σε (ή/και διαμορφώνοντας) ένα κοινό πλαίσιο αντίληψης των ζητημάτων.

Επικινδυνότητα (Hazard). Ένα γεγονός ή φυσική συνθήκη που έχει το δυναμικό να προκαλέσει θανάτους, τραυματισμούς, απώλειες και ζημιές σε περιουσίες, σε υποδομές στην αγροτική παραγωγή, στο περιβάλλον, να προκαλέσει τη διακοπή της παραγωγής και άλλες βλάβες ή απώλειες (Schwab J. et.al 1998).

Κίνδυνος (Risk). Οι δυνητικές απώλειες που συνδέονται με την επικινδυνότητα (Hazard) και που ορίζονται με όρους πιθανότητας, συχνότητας, έκθεσης και επιπτώσεων (Schwab J. et. al 1998).

Περίοδος Έκτακτης Ανάγκης. Είναι η περίοδος που ξεκινάει αμέσως με την εκδήλωση της φυσικής καταστροφής και κατά την οποία οι βασικές λειτουργίες μίας κοινότητας όπως επικοινωνίες, μεταφορές, εμπόριο παρεμποδίζονται ή διακόπτονται. Η περίοδος τελειώνει όταν ο κίνδυνος από το καταστροφικό γεγονός εκλείψει και αρχίζουν να αναπτύσσονται οι δραστηριότητες άμεσης απόκρισης (έκτακτης ανάγκης) όπως έρευνες και διασώσεις, συγκέντρωση και απομάκρυνση μπαζών, σε σημείο που η κοινότητα μπορεί να αρχίζει να αποκαθιστά κάποιες κανονικές λειτουργίες και υπηρεσίες.

Περίοδος της αποκατάστασης (Recovery). Χαρακτηρίζεται από την έστω και μερική επισκευή της αστικής υποδομής & των κατοικιών και γενικότερα την επιστροφή σε "κανονικότερες" κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες. Το κυρίαρχο όμως στοιχείο της περιόδου είναι η μετεγκατάσταση (λειτουργιών κατοικίας & εμπορίου, υπηρεσιών, βιοτεχνιών κα. σε προσωρινά κελύφη -καταλύματα μονιμότερου χαρακτήρα από αυτόν των σκηνών). Η κρισιμότητα της περιόδου

αποκατάστασης έγκειται στο γεγονός ότι περιλαμβάνει τη μετεγκατάσταση ενός τεράστιου αριθμού μονάδων καθώς και την λήψη ουσιαστικών αποφάσεων που σε μεγάλο βαθμό μπορεί να κρίνουν την πορεία της ανασυγκρότησης και κατ' επέκταση την περαιτέρω ανάπτυξη της πόλης (Bowden, Haas, Kates, 1977, ΕΜΠ/ΥΠΕΧΩΔΕ 1988). Οι δραστηριότητες/ μέτρα της περιόδου αποκατάστασης εντάσσονται σε διάφορους υπό - κύκλους επαναφοράς (επανακατοίκησης, επιστροφής στους χώρους εργασίας κ.α.). Επαναφοράς δηλαδή στα προ της καταστροφής επίπεδα ή και υψηλότερα. Το ζητούμενο εδώ είναι η επίτευξη υψηλών ρυθμών επαναφοράς.

Σχεδιασμός Πρόληψης. Πρόκειται για σχεδιασμό ο οποίος αφορά σε μεσοπρόθεσμοι και μακροπρόθεσμοι χαρακτήρα μέτρα και ρυθμίσεις που αποσκοπούν στη μείωση της τρωτότητας. Περιλαμβάνονται εδώ μέτρα και ρυθμίσεις που αφορούν στις κατασκευαστικές και πληθυσμιακές πυκνότητες, στην κατανομή των λειτουργιών και χρήσεων γης, σε μεγάλης κλίμακας επεμβάσεις στον αστικό χώρο, στα έργα υποδομής κ.α.

Σχεδιασμός Έκτακτης Ανάγκης (Ετοιμότητας-Ανακούφισης). Πρόκειται για σχεδιασμό που αποσκοπεί στη στήριξη και το συντονισμό των ενεργειών, δράσεων και μέτρων που λαμβάνονται κατά την περίοδο της έκτακτης ανάγκης. Το εν λόγω επίπεδο σχεδιασμού διαρθρώνεται με βάση τρεις κατευθύνσεις παρέμβασης (φυσική και πολεοδομική οργάνωση, επιχειρησιακή οργάνωση και ενημέρωση υπηρεσιών - πληθυσμού).

Σχεδιασμός Αποκατάστασης- Ανασυγκρότησης. Πρόκειται για σχεδιασμό ο οποίος αφορά στην περίοδο της ανασυγκρότησης και αποσκοπεί τόσο στη μείωση της σχετικής τρωτότητας όσο και στη σύντομη επαναφορά της πόλης στα προ της καταστροφής επίπεδα. Μια βασική δηλαδή επιδίωξη είναι η επίτευξη υψηλών ρυθμών επισκευής και ανακατασκευής κατοικιών, έργων υποδομής, παραγωγικών μονάδων κ.α.

Τρωτότητα (Vulnerability). Ο βαθμός έκθεσης της ανθρώπινης ζωής και περιουσίας σε ζημιές από φυσικές καταστροφές (Schwab J. et.al 1998).

1.2. Σκοπός της έρευνας – Βασικά ερωτήματα

Σκοπός του προγράμματος είναι η αξιολόγηση της διαδικασίας αποκατάστασης μίας περιοχής και συγκεκριμένα του Δήμου Αχαρνών και της Κοινότητας Θρακομακεδόνων. Πρόκειται για μία περιοχή του Λεκανοπέδιου της Αττικής, η οποία επλήγει ιδιαίτερα από τον καταστροφικό σεισμό της 7^{ης} Σεπτεμβρίου του 1999. Η διαδικασία αξιολόγησης περιλαμβάνει τόσο τη λογική της καταγραφής και αποτίμησης της πορείας αποκατάστασης σε τρέχουσα βάση (καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας) όσο και σε μακροσκοπική βάση δηλαδή ως προς τις επιπτώσεις στην πορεία ανασυγκρότησης και στην εν γένει ανάπτυξη της περιοχής μελέτης.

Οι προσδιοριστικοί παράγοντες της διαδικασίας αποκατάστασης έχουν να κάνουν τόσο με την κλίμακα της καταστροφής και τις συνακόλουθες επιπτώσεις (φυσικές - κοινωνικές – οικονομικές), αλλά και με την αποτελεσματικότητα των μέτρων ή/ και στρατηγικών που υιοθετούνται. Αυτό δηλαδή που θα πρέπει να επισημάνει κανείς - και που αναδεικνύεται από την παρούσα έρευνα- είναι ότι η διαδικασία αποκατάστασης στη ουσία καθορίζεται από μία σύνθετη διαπλοκή των συνθηκών που διαμορφώνονται τόσο από την κλίμακα και τη φύση της καταστροφής όσο και από το χρόνο εφαρμογής, τη συνάφεια και την αποτελεσματικότητα των μέτρων αποκατάστασης. Με άλλα λόγια η πιθανή αστοχία (ή /και η καθυστερημένη εφαρμογή) του μέτρου αποκατάστασης (ή συνδυασμού μέτρων) στην ουσία μπορεί να αποτελέσει μέρος του προβλήματος και να αποδυναμώσει περαιτέρω την όλη διαδικασία.

1.3. Αντικείμενο της Έρευνας- Η Περιοχή – Μελέτης

Εκ των πραγμάτων επομένως, το αντικείμενο του συγκεκριμένου προγράμματος λόγω της συνθετότητας της διαδικασίας αποκατάστασης (που απορρέει από τη διαπλοκή καταστροφικών συνθηκών και των μέτρων πολιτικής) επικεντρώνεται στην διαμόρφωση ενός ενιαίου συστήματος ανάλυσης και υποστήριξης της διαδικασίας λήψης των αποφάσεων, σε επιχειρησιακή και γεωγραφική βάση (με τη χρήση MSSQL-Server και γεωγραφικού συστήματος πληροφοριών -βλ ενότητα του ακολουθεί) που λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια της περιόδου. Το ίδιο αυτό σύστημα επιτρέπει και την αξιολόγηση -σε τρέχουσα και σε μακροσκοπική βάση -της όλης πορείας αποκατάστασης.

Ως περιοχή μελέτης επιλέχθηκε ο Δήμος Αχαρνών και η κοινότητα Θρακομακεδόνων. Η συγκεκριμένη περιοχή αποτελεί ένα μοναδικό πεδίο έρευνας και άντλησης κρίσιμων συμπερασμάτων σε επίπεδο πολιτικής, κατ αρχήν λόγω της έκτασης και της κλίμακας των ζημιών που υπέστη από τον σεισμό της 7^{ης} Σεπτεμβρίου 1999. Επιπλέον, από μία πρώτη επεξεργασία των στοιχείων αναφορικά με τη φύση και την έκταση των ζημιών από τη σεισμική καταστροφή, η περιοχή αντανακλά την εικόνα του συνόλου των δήμων της Αττικής. Με άλλα λόγια, άποψη εδώ είναι ότι η περιοχή μελέτης συμπυκνώνει την εικόνα των επιπτώσεων που προκλήθηκαν σε ολόκληρη την έκταση του Λεκανοπεδίου.

Η μοναδικότητα της περιοχής ενισχύεται ακόμα και από το γεγονός ότι συγκεντρώνει έντονο αναπτυξιακό – κατασκευαστικό ενδιαφέρον (κατασκευή Ολυμπιακού Χωριού, κατασκευή Αττικής Οδού, σχεδιαζόμενη κατασκευή Συγκοινωνιακού Κέντρου Αχαρνών κα). Άρα πρόκειται και για μία περιοχή ειδικής σημασίας για την ευρύτερη μητροπολιτική περιφέρεια, γεγονός το οποίο θεωρητικά θα επέβαλε την επιτάχυνση των ρυθμών αποκατάστασης. Τέλος, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι έχουμε να κάνουμε με μία περιοχή όπου η διαδικασία αποκατάστασης έρχεται να συνδυασθεί με ένα ιδιαίτερα προβληματικό περιβάλλον, χαρακτηριζόμενο από έντονα κοινωνικά οικονομικά και περιβαλλοντικά προβλήματα, καθώς και από μία άνευ προηγουμένου ποικιλία (ως προς την ποιότητα και κατάσταση) κτηριακού αποθέματος και προτύπων οικιστικής ανάπτυξης.

Ως εκ τούτου, πεποίθηση εδώ είναι, ότι η εμβέλεια των συμπερασμάτων, προτάσεων και εργαλείων σχεδιασμού που διατυπώνονται υπερβαίνει κατά πολύ τα δεδομένα της συγκεκριμένης περιοχής μελέτης. Όλα αυτά δηλαδή μπορούν να βρουν αντίκρισμα σε άλλα τοπικά πλαίσια αλλά και να τροφοδοτήσουν άμεσα με γόνιμα στοιχεία το ευρύτερο επίπεδο αντισεισμικής πολιτικής στην Ελλάδα.